

УДК 378.147:796.011.3

Л. В. Зубченко

**ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ СТУДЕНТІВ ЧЕРЕЗ
ОРГАНІЗАЦІЮ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ**

На сучасному етапі прискореного соціально-економічного розвитку суспільства, що характеризується поступовою й неухильною інтеграцією України в європейські політичні, економічні й культурні структури, винятково важливого значення набуває підвищення освітнього рівня підготовки висококваліфікованих спеціалістів для всіх галузей діяльності, збагачення інтелектуального та творчого потенціалу. Важливою умовою

розв'язання цього завдання є необхідність озброєння спеціалістів, яких готує вища школа, розвитку професійного мислення, активізації пізнавальної діяльності, здатних до педагогічної творчості [6, с. 59]. В сучасних умовах творчий педагог – це перш за все дослідник, що володіє певними якостями: науковим психолого-педагогічним мисленням, високим рівнем педагогічної майстерності, певною дослідницькою сміливістю, розвинутою педагогічною інтуїцією, критичним аналізом, потребою в професійному самовихованні і активним використанням передового педагогічного досвіду [2, с. 3]. Не обминув цей процес і фахівців з фізичного виховання, перед якими стоїть нагальна потреба формування педагогічної творчості для подальшої ефективної діяльності.

Реалізувати це можна завдяки створенню професійно-креативного середовища для навчання студентів. Одна з ефективних форм роботи – науковий гурток для студентської спільноти, зорієнтований перш за все на творчий саморозвиток і самовдосконалення студентів у галузі фізичного виховання.

Аналіз наукового доробку В. Андрєєва, В. Загвязинського, І. Зязюна, В. Кан-Калика, Н. Кічук, М. Нікандрова, О. Пехоти, Я. Пономарьова, В. Сластьоніна, С. Сисоєвої та ін. довів, що формування творчої особистості педагога є вирішальним чинником удосконалення якості освітнього процесу в загальноосвітній школі. Проблеми орієнтації студентів на творчу самореалізацію в майбутній діяльності й визначенні шляхів формування творчої особистості у вищому навчальному закладі присвячені роботи О. Абдулліної, М. Віленського, В. Караковського, О. Киричук, Н. Кичук, А. Мудрика, А. Орлова, Л. Подимової, Р. Скульського, Н. Щуркової. Ці автори зазначають, що формування педагогічної творчості зумовлює занурення самих суб'єктів навчання у процес проведення творчої діяльності.

Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання представлено в дослідженнях таких науковців, як В. Видрін, М. Віленський, О. Демінський, О. Ємець, Т. Круцевич, О. Петунін, Л. Сущенко, Т. Ротерс, А. Цьось, Б. Шиян, Ю. Шкрєбтій та ін. Різні аспекти творчої діяльності вчителя фізичної культури вивчали С. Бегідова, М. Віленський, М. Данилко, Г. Драндров, Л. Пашкова та ін. Сучасні дослідники проблем підготовки вчителів фізичного виховання – О. Демінський, О. Ємець, О. Петунін, Т. Ротерс, Б. Шиян, Ж. Холодов відмічають, що головним чинником в процесі становлення студента як майбутнього вчителя є наявність професійних знань, вмінь та навичок, якими вони оволодівають під час навчання в вищому навчальному закладі. С. Сисоєва додає до цього, що ця сукупність знань, умінь та навичок трансформуються під впливом самостійної творчої діяльності в педагогічну творчість [4, с. 62]. При цьому всіма авторами підкреслюється, що педагогічна творчість індивідуальна і формується головним чином у процесі самостійної діяльності фахівця.

Аналіз робіт із питань гурткової роботи студентів таких дослідників, як Н. Антонова, Л. Байкова, Л. Ведернікова, Н. Кічук, А. Кузьмінський, З. Курлянд, О. Черепехіна, М. Фіцула свідчать, що студентський науково-дослідний гурток є першою сходинкою перетворення звичайного студента на допитливого, ерудованого, вмілого студента, потім – на гарного спеціаліста, професіонала, викладача, наукового працівника. У форматі гуртка студенти здійснюють дослідно-пошукову роботу, яка на молодших курсах сприяє організації навчально-пізнавальної діяльності, а на старших – формує безпосередньо готовність здійснювати дослідницьку роботу [3]. На думку М. Фіцули, мета наукових гуртків полягає в ознайомленні з науковою проблематикою, глибокому вивченні окремих питань, засвоєнні принципів, методів і прийомів наукової діяльності [6, с. 79]. Провідними завданнями таких гуртків науковці вважають: виховання фізично й морально здорової людини; засвоєння моральних цінностей, ідеалів, культурних традицій, етичних норм; формування естетичних смаків; створення атмосфери емоційної захищеності, любові тощо.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей роботи студентського наукового гуртка у вищому навчальному закладі.

У Донецькому юридичному інституті (ДЮІ) на кафедрі спеціальних дисциплін та фізичного виховання функціонує студентський науковий гурток. Головними завданням нашого гуртка виступають такі: – сприяння у формуванні вмінь та навичок застосування засвоєних знань при проведенні творчої практичної діяльності (написання доповідей, статей, вивчення досвіду роботи педагогів-новаторів, проведення тестування, анкетування, педагогічного спостереження в період педагогічної практики); – розвиток творчого мислення студентів, їх пізнавальної активності, самостійності суджень, потреби й вміння самостійно збагачувати свої знання й оволодівати навичками творчої діяльності; – стимулювання інтересу до досягнень вітчизняної та зарубіжної освіти; – формування ціннісне ставлення до знань, якими оволодівають.

Перш за все, наш науковий гурток розраховано на студентів всіх курсів, але завдання для різних курсів – свої. Так, студенти I-II курсів ознайомлюються з елементами наукових досліджень, здобувають навички самостійної роботи з поглибленого вивчення певних наукових проблем галузі «Фізичне виховання», які проводяться у формі реферування; складають бібліографії кращих учителів-методистів фізичного виховання з метою ознайомлення з досвідом їх роботи, їх творчою лабораторією; беруть участь у виготовленні навчально-методичних посібників (моделей роботи відомих вчителів-новаторів, переможців конкурсу «Найкращий вчитель фізичного виховання», слайдів з актуальних проблем фізичного виховання, портфоліо сучасного вчителя фізичного виховання та ін.). Наприклад, при створенні моделі роботи відомих вчителів-новаторів галузі «Фізичне виховання», студентам необхідно викласти свою думку щодо знань, вмінь та навичок,

здатностей, якими володіє цей вчитель; окреслити творчі елементи його роботи зі школярами; визначити яким чином здійснюється стимулювання діяльності школярів, рівень педагогічної творчості.

Студенти старших курсів включаються безпосередньо у дослідницьку роботу. Їм ми доручаємо конкретні теоретичні і експериментальні розробки, що проводяться, головним чином, під час проходження педагогічної практики, а результати оформлюються у вигляді курсових та дипломних робіт, наукових статей, у виступах з доповідями на наукових конференціях. Вже стало доброю традицією те, що кожного року наші студенти виборюють призові місця на регіональних олімпіадах з дисциплін кафедри, отримують дипломи та грамоти за кращі доповіді на студентських наукових конференціях різного рівня (від внутрішніх до міжнародних), а також публікують наукові статті. Ось наприклад, на студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми галузі фізичного виховання та спорту» (березень 2017 року), яка проводилась в рамках Декади студентської науки, студентка II курсу Власенко Анастасія посіла друге місце за творче висвітлення професії вчителя фізичного виховання. Також в процесі роботи нашого наукового гуртка широко практикуються такі види роботи як проведення ділових і сюжетно-рольових ігор, розв'язання проблемних професійних ситуацій, які виникають в діяльності вчителя фізичного виховання; бесіди, підготовка творчих есе та ін..

Використання сюжетно-рольових ігор сприяє ефективному засвоєнню теоретичних знань і формуванню творчих якостей при включеності в процес пізнання всіх студентів без виключення. Порівняно з іншими формами, сюжетно-рольові ігри мають такі позитивні аспекти: висока результативність у засвоєнні знань і формуванні вмінь; формується вміння співпрацювати; формуються мотиви навчання; розвиваються гуманні стосунки між студентами; розвивається навчально-творча діяльність (планування, рефлексія, контроль, самоконтроль) [5, с. 99–100]. Мета використання таких ігор – активізувати процес пізнання студентської аудиторії, заглибитися в зміст проблеми, що розглядається; розвинути навички колективної взаємодії, набути досвід творчої діяльності [7, с. 64]. Ці ігри допомагають формувати в студентів такі якості, як комунікативні здібності, самостійність професійного творчого мислення і ін.. У цьому контексті на заняттях у науковому гуртку нами використовуються та проводяться такі сюжетно-рольові ігри: «Засідання педагогічної ради загальноосвітньої школи», де студенти самі готують план такого заходу, розбирають ролі, продумують концепцію гри, обирають суддів. «Організація спортивного змагання», де спільна група гуртка розподіляється на декілька: перша група – «Арбітри»; друга група – «Ініціатори»; третя група – «Опоненти»; «Учитель фізичного виховання – організатор творчого дозвілля» та ін.

Що стосується використання під час роботи у науковому гуртку проблемних педагогічних ситуацій (аналіз цих ситуацій, проектування способів дії в них, розігрування дій в умовах запропонованих ситуацій) дозволяє заздалегідь, ще до безпосередньої практики, перетворювати і синтезувати знання, отримані при вивченні окремих теоретичних дисциплін, і використовувати їх для вирішення практичних завдань [2, с. 7]. Також такі ситуації за своїм змістом є навчальними завданнями. Цінність навчальних ситуацій-моделей полягає в тому, що при їхньому вирішенні увага студентів фокусується на заздалегідь відібраних і чітко визначених ситуаціях, що спрощує прийняття рішень. Нарешті, процес розв'язання проблемних ситуацій проходить при прямій участі і контролі викладача, який здійснює оперативну корекцію й оцінку прийнятих студентами рішень.

Практична діяльність вчителя фізичного виховання складається з проведення уроків, організації позакласної фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи, підготовки до спортивних заходів, створення оптимальних умов для зміцнення здоров'я учнів, їхнього фізичного розвитку, підготовки шкільного фізкультурного активу. Тому на заняттях нашого гуртка студенти вчать складати плани проведення цікавих уроків з фізичного виховання та творчих розробок, організувати концепт-конкурси, такі як «Ідеальний спортивний вечір», «Кращий сценарій заняття з фізичного виховання», проводити змагання згідно власного сценарію, що дає змогу занурити всіх студентів без виключення в пошук унікальних конструкцій. Запропоноване навчання дозволяє студентам набути досвіду проведення уроків за допомогою власноручно відібраних методів, вигаданих прийомів, дає змогу найбільш повно реалізувати власну природу в умовах об'єктивної дійсності майбутньої професії.

Широко застосовуються різного роду екскурсії, зустрічі з відомими спортсменами, тренерами, вчителями фізичного виховання, відвідина пам'ятних місць нашого міста. Силами учасників наукового гуртка було організовано ряд плідних зустрічей, зокрема: в рамках проведення «Олімпійського тижня» студенти нашого ВНЗ зустрілися з кращими гравцями футбольного клубу «Дніпро» – Сергієм Кравченко, Денисом Кожановим; майстром спорту України, членом Національної збірної команди України з гірського спорту, заслуженим тренером України (випускником нашого ВНЗ) – Артуром Сасіком, багаторазовим призером Всеукраїнських спортивних змагань з гірського спорту, майстер спорту України – Леонідом Гаража (теж нашим випускником); спортивним лікарем футбольного клубу «Заря» – Максимом Євстигнєєвим; тенісного клубу «Золотий кубок» – Михайлом Агаповим; Йосипом Шишко. Зустрічі з цими відомими, талановитими людьми надало можливості поспілкуватися у неформальній обстановці, запитати їх про цікаві факти з їхнього спортивного життя, про важливість конструювання себе як професіонала, що цьому посприяло. Такі зустрічі сприяють формуванню позитивних уявлень про значущість педагогічної майстерності, педагогічної творчості вчителя фізичного виховання; пізнавальної

діяльності, спрямованої на творчий особистісний розвиток її суб'єктів, допомагають усвідомити реальні можливості професійного і особистісного саморозвитку людини.

Отже, який би не був гарний викладач, ніякі новітні технології, методичні рекомендації, матеріально-технічна база інституту не допоможуть студенту стати висококласним фахівцем, якщо він сам не захоче вчитися [4, с. 134]. Тож, треба зазначити, працюючи в науковому гуртку, вивчаючи інтереси, переконання, ціннісні орієнтації наших студентів-гуртківців, ми здійснюємо спільну роботу через розкриття творчої індивідуальності кожного.

В результаті дослідження, проаналізувавши діяльність студентського наукового гуртка кафедри спеціальних дисциплін та фізичного виховання ДЮО встановлено, що він є дієвою формою навчання студентів, посилює професійну спрямованість навчання та розвиває їх творчу самостійність. Цьому сприяють ефективні види гурткової роботи, зокрема, виготовлення навчально-методичних посібників, проведення сюжетно-рольових ігор, розв'язання проблемних професійних ситуацій, бесіди, підготовка творчих есе.

Загалом, працюючи в науковому гуртку, вивчаючи інтереси, переконання, ціннісні орієнтації наших студентів-гуртківців, здійснюється спільна робота через розкриття творчої індивідуальності кожного.

Представлена розвідка не є вичерпним дослідженням і може бути продовжена в аспекті вивчення і аналізу наукових гуртків споріднених ВНЗ, мати можливість розкрити особливості діяльності цих гуртків та основні види роботи.

Список використаної літератури

- 1. Зязюн І. А.** Педагогічна майстерність: навч. посіб. / І. А. Зязюн, Н. Г. Базілевич, Т. Г. Дмитренко. – К.: СПД, 2008. – 422 с.
- 2. Карпюк Р. П.** Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій: автореф. дис.... канд. пед. наук: 13.00.04 / Р. П. Карпюк. – Вінниця, 2005. – 24 с.
- 3. Ротерс Т. Т.** Організаційно-педагогічні технології фізичного виховання школярів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – №6. – 2010. – С. 98–101.
- 4. Сисоєва С. О.** Основи педагогічної творчості: підручник / Світлана Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
- 5. Черепехіна О. А.** Формування професіоналізму майбутніх психологів в умовах студентського науково-дослідного гуртка у ВНЗ / О. А. Черепехіна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2010_8/files/PD81...
- 6. Фіцула М. М.** Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 232 с.
- 7. Шиян Б. М.** Теорія і методика фізичного виховання школярів: підручник: у 2 Ч. / Б. М. Шиян. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – Ч. 2. – 216 с.

Зубченко Л. В. Педагогічна творчість студентів через організацію науково-дослідної роботи

У статті розглянуто гурткову форму роботи студентів. Визначено головні завдання гуртка: – сприяння у формуванні вмінь та навичок застосування засвоєних знань при проведенні творчої практичної діяльності (написання доповідей, статей, вивчення досвіду роботи педагогів-новаторів, проведення тестування, анкетування, педагогічного спостереження в період педагогічної практики); – розвиток творчого мислення студентів, їх пізнавальної активності, самостійність суджень, потреби й вміння самостійно збагачувати свої знання й оволодівати навичками творчої діяльності; – стимулювання інтересу до досягнень вітчизняної та зарубіжної освіти; – формування ціннісне ставлення до знань, якими оволодівають. Акцентовано особливу увагу на ефективних методах та формах роботи студентського наукового гуртка. Зроблено висновок, що різноманітні творчі завдання, які повинні в період гурткової роботи вирішувати студенти, стимулюють їх до активної самостійної творчої роботи, розвивають творчу активність, професійну спрямованість та особисту зацікавленість.

Ключові слова: фізичне виховання, педагогічна творчість, студенти, творчі завдання, саморозвиток, самовдосконалення.

Зубченко Л. В. Педагогическое творчество студентов через организацию научно-исследовательской работы

В статье рассмотрены кружковые формы работы студентов. Определены главные задачи кружка: – содействие в формировании умений и навыков применения усвоенных знаний при проведении творческой практической деятельности (написание докладов, статей, изучение опыта работы педагогов-новаторов, проведение тестирования, анкетирования, педагогического наблюдения в период педагогической практики); – развитие творческого мышления студентов, их познавательной активности, самостоятельность суждений, потребности и умения самостоятельно обогащать свои знания и овладевать навыками творческой деятельности; – стимулирование интереса к достижениям отечественного и зарубежного образования; – формирование ценностного отношения к знаниям, которыми овладевают. Особое внимание акцентировано на эффективных методах и формах работы студенческого научного кружка. Сделан вывод, что разнообразные творческие задания, которые должны в период кружковой работы решать студенты, стимулируют их к активной самостоятельной творческой деятельности, развивают творческую активность, профессиональную направленность и личную заинтересованность.

Ключевые слова: физическое воспитание, педагогическое творчество, студенты, творческие задачи, саморазвитие, самосовершенствование.

Zubchenko L. Pedagogical Creativity of Students Through Organization of Research Work

Potential possibilities of student scientific group are considered. It helps to form pedagogical creativity of future teachers of physical education. The scientific group is designed for the students of all courses, but tasks for different courses vary. The students of junior courses make known with the elements of scientific research, obtain skills of independent work with the deep study of certain scientific problems pertaining «Physical education», which are conducted in the form of annotation; making up bibliography of the best teachers-methodists of physical education with the purpose of acquaintance with their teaching experience, their creative laboratory; take part in making tutorials. The students of senior courses join directly to do research work. Implementations of certain theoretical and experimental developments which are conducted during pedagogical practice are given them, and results are designed as course and diploma papers, and also scientific articles, and delivering reports at scientific conferences.

In modern terms a creative teacher – is foremost a researcher who has certain qualities: scientific psychologo-pedagogical thinking, high level of pedagogical skill, certain research boldness, developed pedagogical intuition, walkthrough, requirement in a professional self-education and active use of front-rank pedagogical experience.

It is a well-proven fact that various creative tasks solve while working in the group, stimulate students towards active creative work, develop their creative activity, professional orientation and personal interest.

Key words: physical education, pedagogical activity, student, creative assignments, self-development, self-perfection.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2017 р.

Прийнята до друку 27.04.2017 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.